

ШВЕЦЬ

Юлія Олександрівна

УДК 339.9

СТРЕЛЬНИК

Юлія Валентинівна

Strelnik_J@i.ua

ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА
СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ
ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ
В УКРАЇНІ

PROBLEMS OF FUNCTIONING AND
STRATEGIES OF TRANSNATIONAL
CORPORATIONS IN UKRAINE

к.е.н., викладач кафедри
фінансів та кредиту,
Запорізький національний
університет

студентка, Запорізький національний
університет

Стаття присвячена проблемам функціонування транснаціональних корпорацій в Україні, висвітлені основні стратегії розвитку, які зазвичай обирають компанії виходячи на ринок. Проаналізовані переваги та недоліки кожної стратегії. Вказано на важливість створення нової стратегії, яка б поєднувала всі позитивні риси вже існуючих та максимально нейтралізувала недоліки.

Статья посвящена проблемам функционирования транснациональных корпораций в Украине, освещены основные стратегии развития, которые обычно выбирают компании выходя на рынок. Проанализированы преимущества и недостатки каждой стратегии. Указано на важность создания новой стратегии, которая бы объединяла все положительные черты уже существующих и максимально нейтрализовала недостатки.

This article is devoted to the problems of functioning of transnational corporations in Ukraine. Highlighted the major development strategies that are usually chosen on the basis of the market. The advantages and disadvantages of each strategy. The importance of a new strategy, combining all the positive features of the existing maximum neutralized and disadvantages is specified.

Ключові слова: транснаціональна корпорація, транснаціоналізація, стратегія, індекс інвестиційної привабливості, прямі іноземні інвестиції

Ключевые слова: транснациональная корпорация, транснационализация, стратегия, индекс инвестиционной привлекательности, прямые иностранные инвестиции

Keywords: Multinational Corporations, transnationalism, strategy, Investment Attractiveness Index, Foreign Direct Investment

ВСТУП

Постановка проблеми

ТНК виходячи на ринок тієї чи іншої країни вносять корективи у політику національного уряду. Важливе значення має те, яку стратегію розвитку обирає корпорація, оскільки саме стратегічні орієнтири визначають вектор впливу на добробут компанії та вітчизняну економіку приймаючої країни.

Економічна ситуація в Україні вимагає не тільки залучення зарубіжних інвестицій, але й створення власних конкурентоспроможних транснаціональних корпорацій. Подібні заходи сприятимуть транснаціоналізації та вплинуть на регулювання обсягів зарубіжних ТНК на вітчизняному ринку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Дослідженню сутності транснаціональних корпорацій (ТНК) та особливостей їх впливу на національну економіку присвятили свої праці: Болгарова Н.К., Овчарук М.П., Македон В.В., Кочетков В.М. та інші [1, с. 33-38; 2, с. 61-67; 3, с. 250-258]. Проте, на сьогодні існує потреба пошуку шляхів ефективної взаємодії ТНК та вітчизняної

економіки, адже це зумовлено динамізмом транснаціональних процесів.

МЕТА РОБОТИ

З'ясування впливу транснаціональних корпорацій на розвиток економіки України. Визначення основних проблем ТНК, дослідження існуючих стратегій розвитку ТНК.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою роботи є наукові праці, матеріали періодичних видань та статистичні дані.

Під час дослідження використано методи систематизації, структурно-логічного аналізування, порівняння та узагальнення.

РЕЗУЛЬТАТИ

Основною тенденцією у глобальній економіці є процес транснаціоналізації, що є ключовим фактором динамічного розвитку сучасної світової економічної системи.

У 1960 році вперше було надано визначення ТНК, воно було запропоновано видатним американським діячем Девідом Лілієнталем. На його думку, ТНК – це такі компанії, які мають «дім» в одній країні, але

водночас провадять свою діяльність в інших країнах згідно з їх чинним законодавством [4].

Слід зазначити, що розширюючи масштаби своєї діяльності, шляхом виходу за межі національних

кордонів, транснаціональні корпорації здійснюють суперечливий вплив на розвиток світової економіки.

В табл.1 представлено дані щодо найбільших ТНК в Україні та обсягів їх виручки за перше півріччя 2014 року.

Таблиця 1

ТНК, які здійснюють свою діяльність в Україні за I півріччя 2014 року
[сформовано авторами на основі даних [5]]

Корпорація	Країна	Обсяг виручки, млрд грн
Харчова промисловість		
PepsiCo	США	3,3
Nestle	Швейцарія	2,4
Coca-Cola Hellenic Group	США	1,2
McDonald's	США	1,1
Нафтогазова промисловість		
Shell	Нідерланди	1,7
Ритейл		
Metro Cash & Carry	Німеччина	3,7

В переважній більшості випадків Україна виступає саме як країна яка приймає ТНК, внаслідок чого відчуває всі переваги та недоліки їх діяльності. З одного боку зростаюча кількість ТНК в Україні зумовлює зростання інвестицій в галузі народного господарства, збільшується чисельність робочих місць та вводиться нова корпоративна культура, а з

іншого - це поява нових конкурентів на національному ринку, які здійснюють негативний вплив на економіку та становлять загрозу фінансової залежності держави від стратегії діяльності ТНК.

На рис.1 представлена динаміка індексу інвестиційної привабливості України в період з III кварталу 2008 року по II квартал 2015 року.

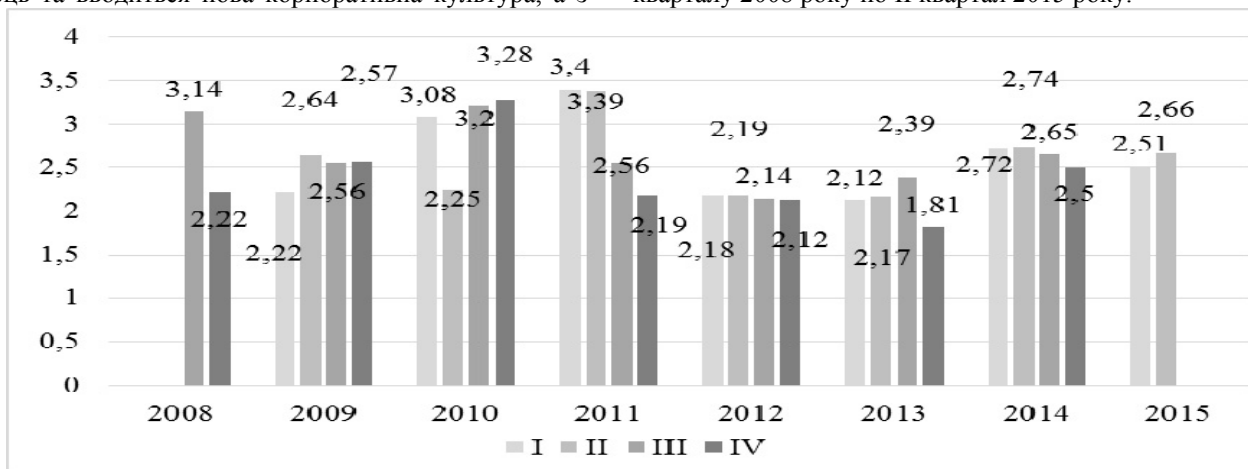

Рис.1. Індекс інвестиційної привабливості України ЄБА [сформовано авторами на основі даних [6]]

Згідно з методикою Європейської Бізнес Асоціації індекс інвестиційної привабливості поділяють на три значення:

- 1) негативне значення від 1 до 3;
- 2) нейтральне від 3 до 4;
- 3) позитивне від 4 до 5.

З проаналізованої статистичної інформації можна стверджувати, що за 6 років індекс жодного разу не досягав позитивного значення, лише в III кварталі 2008 р. та в період з 2010 р. по II квартал 2011 р. показник перетнув негативну зону. Подібна динаміка свідчить про наявність певних проблем, насамперед, таких як: недосконалість чинного законодавства; посилення тиску на бізнес; корупція в місцевих і центральних органах влади.

Станом на 31 грудня 2014 р. обсяг прямих іноземних інвестицій (ПІІ) акціонерного капіталу та боргових інструментів в економіку України становив 54 млрд. 484,0 млн. дол. Інвестиції надійшли зі 131 країни світу. Частка ЄС складає 77,5% загального обсягу акціонерного капіталу, інших країн - 22,5%. Десятку основних країн-інвесторів представлено в табл.2.

Важливою є галузева структура іноземних інвестицій, адже є індикатором розвитку техніки та технології, людського потенціалу, а також може забезпечити вихід національних виробників на світові ринки.

Десятка країн-інвесторів, на які припадає 83% загального обсягу ПІІ
[сформовано авторами на основі даних [7]]

Країна	Обсяг інвестицій, млрд. дол.
Кіпр	13,7106
Німеччина	5,7205
Нідерланди	5,1115
Російська Федерація	2,7243
Австрія	2,5264
Велика Британія	2,1455
Віргінські Острови (Брит.)	1,9977
Франція	1,614,7
Швейцарія	1,3906
Італія	0,9991

Рис. 2. Галузева структура іноземних інвестицій станом на 2014 рік
[сформовано авторами на основі даних [8]]

З даних рис. 2 видно, що найбільший обсяг прямих іноземних інвестицій спрямований в підприємства промисловості і дана умова сприяє зростанню основного капіталу та запровадженню інновацій.

Інвестиції спрямовані у фінансові та страхові установи займають друге місце за обсягами, вони є більш привабливим для іноземних інвесторів, оскільки мають високу та швидку віддачу.

ПІІ спрямовані в підприємства оптової та роздрібної торгівлі, ремонту автотранспортних засобів та мотоциклів знаходяться на четвертому місці. На п'ятому – організації, що здійснюють операції з нерухомим майном.

Для інноваційного розвитку економіки України важливим завданням є інвестування в людський капітал, але ПІІ в професійній, науковій та технічній діяльності займають останнє місце, їх частка складає 6,2%.

Очевидним є те, що транснаціональні корпорації обирають для інвестування саме ті галузі, в яких мають значні конкурентні переваги щодо вітчизняних компаній.

Пріоритетними для ТНК в Україні є харчова промисловість та фінансовий сектор, однак

характерним для цих галузей є швидкий обіг капіталу та мінімальні комерційні ризики.

Основним напрямом діяльності для ТНК є придбання стратегічних активів, шляхом поглинання або злиття з українськими компаніями з метою зниження ризику для інвесторів та забезпечення рентабельного ведення бізнесу, що призводить до зміни організаційної структури та переорієнтації функціональних обов'язків компаній.

Першочерговим завданням при виході на новий ринок транснаціональних компаній є здійснення ретельного аналізу загроз та можливостей для ефективного провадження своєї діяльності.

Важливою передумовою мінімізації або уникнення ризиків ТНК є розробка та впровадження стратегії. Розробка стратегії є важливим етапом, оскільки правильний та точний вектор, який задає компанія спочатку своєї діяльності дає можливість зайняти значну частку ринку, узгодити цілі корпорації з наявним ресурсами, що в свою чергу, забезпечить очікувані фінансові результати. Типи стратегій ТНК, які провадять свою діяльність на українському ринку представлені на рис. 3.

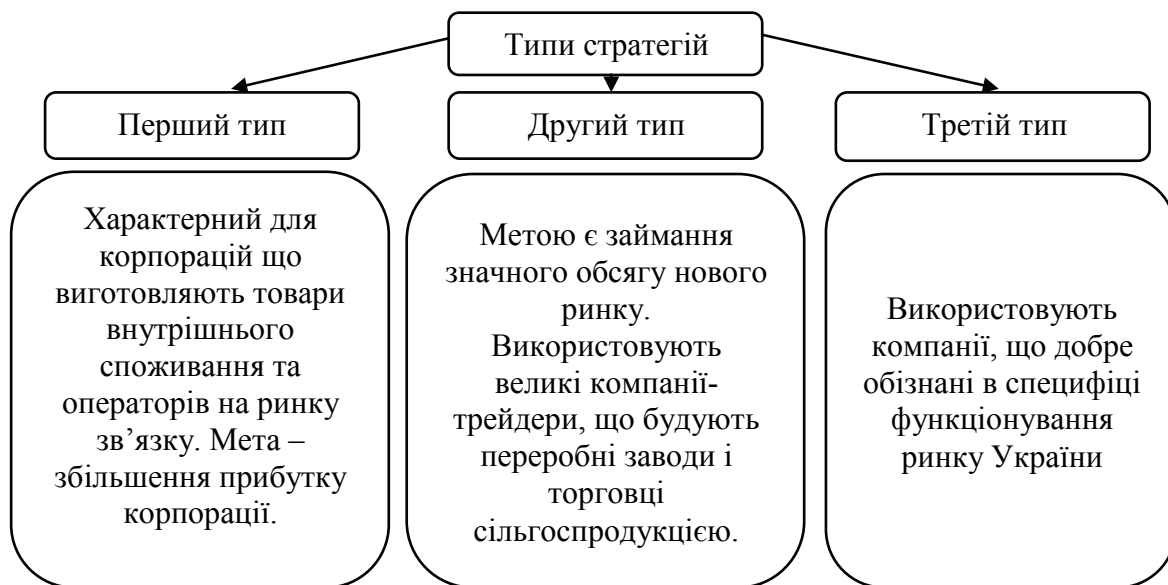

Рис. 3. Типи стратегій ТНК [сформовано авторами на основі даних [9, с. 4 – 5]]

Окрім зазначених стратегій існують також інші стратегічні орієнтири транснаціональних корпорацій. Компанії Microsoft, McDonald's, IBM, Procter&Gamble використовують міжнародну стратегію, сутність якої полягає в розповсюдженні одного і того ж продукту в різних країнах, концентруючи виробництво в країні походження. З одного боку позитивним моментом є те, що стратегія забезпечує відносно низькі витрати на виробництво, але з іншого суттєвий недолік – це відсутня адаптація до місцевих умов.

Мультиринкову стратегію використовують автомобільні компанії такі як: General Motors та аудиторські фірми. Зміст стратегії полягає в тому, що відбувається розміщення виробництва та маркетингу в багатьох країнах, продукція для різних ринків є індивідуальною. Дана стратегія, на відміну від міжнародної стратегії, легко адаптується до місцевих умов, але в той же час існує ліміт передачі знань і продуктів між країнами.

Стрімкий розвиток ТНК зумовлює необхідність створення нової більш якісної стратегії діяльності корпорацій. Нова стратегія повинна поєднувати всі

позитивні риси трьох представлених та виключати недоліки або хоча б у деякій мірі їх мінімізувати. А саме:

1) товари та послуги, які пропонує корпорація повинні враховувати: культурні особливості, уподобання споживачів та цінову диференціацію;

2) якісні комунікаційні зв'язки між материнською та дочірніми компаніями;

3) діяльність корпорації не повинна загрожувати національній безпеці приймаючої країни.

Виходячи на новий ринок ТНК повинні визначити сильні та слабкі сторони своїх відділень та при цьому враховувати місцевий попит з метою успішного просування товарів та послуг.

Місцевий попит має властивість змінюватись, зважаючи на це корпорації мають надавати зарубіжним відділенням більше повноважень та автономії з метою швидкого уникнення проблеми та запобігання ризиків.

Саме вибір політики корпорації буде визначати позитивні чи негативні напрями розвитку економіки України (табл. 3)

Таблиця 3

Вплив діяльності ТНК на економіку України
[сформовано авторами на основі даних [10]]

Позитивний	Негативний
значні вливання інвестицій в економіку України	фінансова залежність України від стратегії ТНК
зростання ринку зайнятості	витіснення національних виробників, які мають нижчу конкурентоспроможність товарів та послуг
підвищення якості товарів та послуг	експлуатація невідновлюваних природних ресурсів
зростання податкових надходжень до бюджету	
використання зарубіжного досвіду, щодо ефективного менеджменту	
розвиток експорту та формування позитивного іміджу України	забруднення навколишнього середовища
впровадження інновацій та модернізація підприємств	захоплення перспективних галузей

Для зменшення негативного впливу корпорацій на національну економіку необхідно вжити заходів направлених на зміни в законодавстві, а саме створення закону, який би регулював діяльність ТНК на території України.

ВИСНОВКИ

Слід відмітити те, що присутність ТНК на українському ринку з одного боку, несе позитивні моменти для національної економіки, а саме: висока продуктивність праці, нові технології та методи управління.

З іншої сторони ТНК інвестують тільки в більш дохідні галузі економіки України, галузі які приносять менший дохід залишаються поза увагою, внаслідок чого занепадають.

Для зменшення можливого негативного впливу діяльності транснаціональних корпорацій на економіку України уряд повинен звернути особливу увагу на створення відповідного законодавства, у тому числі вдосконалення антимонопольного, а також запровадження певних бар'єрів, які б регулювали вхід іноземних корпорацій на національний ринок.

Список використаних джерел

1. Болгарова Н.К. Транснаціоналізаційні процеси в економіці України / Н.К. Болгарова, Т.М. Паневник // Бізнес Інформ. - 2013. - № 12. - С. 33-38. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/binf_2013_12_6.pdf.

2. Овчарук М.П. Особливості поширення та впливу ТНК на економіку України / М.П. Овчарук, В.М. Мотриченко // Фінансовий простір. - 2013. -

№ 3. - С. 61-67. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Fin_pr_2013_3_10.pdf.

3. Македон В.В. Формат взаємодії транснаціональних корпорацій та реального сектора національної економіки України / В.В. Македон // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2012. – № 1 (5). Том 1. – С. 250 – 258.

4. Economics Essays - Global Economy Regulated [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.ukessays.com/essays/economics/global-economy-regulated.php>.

5. Форбс Україна [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://forbes.net.ua/>

6. Європейська бізнес асоціація [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.eba.com.ua/uk/about-eba/indices/investment-attractiveness-index>.

7. Обсяг ПІВ в економіку України у 2014 р. склав 2,45 млрд дол., - Держстат [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.rbcua.com/ukr/news/>.

8. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс] // Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>

9. Печенка О.І. Аналіз стратегій діяльності американських ТНК на ринку України / О.І. Печенка, В.І. Косенко // Економіка. Управління. Інновації. – 2014. - №1 С. 4–5 / [Електронний ресурс] Режим доступу: [file:///C:/Users/JULIA/Downloads/eui_2014_1_84%20\(3\).pdf](file:///C:/Users/JULIA/Downloads/eui_2014_1_84%20(3).pdf).

10. Пономаренко І.В. Вплив діяльності транснаціональних корпорацій на економіку України / І.В. Пономаренко // Ефективна економіка. – 2013. - №2 / [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1798>